

Hlavní téma – Alergologie

Obor alergologie prochází v posledních letech dynamickým vývojem, který se promítá jak do diagnostických postupů, tak do terapeutických strategií. Tři články v tomto čísle časopisu přináší komplexní pohled na rozdílné, avšak navzájem propojené oblasti – diferenciální diagnostiku angioedémů, problematiku alergie na hmyzí jed a současně možnosti ověřování suspektní alergie na betalaktamová antibiotika. Společným jmenovatelem těchto témat je potenciální závažné ohrožení zdraví a někdy i života pacienta. Je proto zcela zásadním požadavkem, aby diagnostické a léčebné postupy v těchto situacích odpovídaly nejnovějším poznatkům a doporučením.

Článek „Angioedémy – diferenciální diagnostika a nové terapeutické možnosti“ autorky Ireny Krčmové ukazuje, že angioedém zůstává diagnostickou i terapeutickou výzvou. Zásadní je odlišit histaminem zprostředkované otoky, které dobře reagují na antihistaminika a kortikosteroidy, od bradykininových forem (včetně hereditárního angioedému), rezistentních na běžnou terapii. Přesná diferenciace, podpořená laboratorní diagnostikou (tryptáza a vyšetření komplementu včetně koncentrace a funkce C1-inhibitoru), je klíčová pro zahájení cílené léčby.

Biologická léčba zásadně proměňuje prognózu – u chronické spontánní urtikárie a angioedému se otevírají nové terapeutické linie zahrnující anti-IgE protilátky, inhibitory Brutonovy tyrozinkinázy či blokátory dráhy IL-4/IL-13. U hereditárního angioedému jsou k dispozici moderní preparáty jak k léčbě akutních atak, tak pro dlouhodobou profylaxi. Jedná se zejména o inhibitory bradykininu nebo kalikreinu. Z klinického pohledu se tak alergologie posouvá od pouhé symptomatické léčby k individualizované, patofyziologicky cílené terapii.

Článek „Alergie na hmyzí bodnutí – jasná pravidla, ale i nové otázky“ autorky Marty Vachové zdůrazňuje, že u dospělých osob představuje bodnutí blanokřídlým hmyzem nejčastější spouštěč anafylaxe. Přestože velké lokální reakce jsou z klinického pohledu méně závažné, zůstávají častým důvodem obav pacientů. Zpravidla ale pro pacienta nepředstavují zvýšené riziko anafylaktické reakce. Systémové reakce zejména závažnějšího charakteru vyžadují nezbytně důkladnou diagnostiku, edukaci a často i zahájení imunoterapie jedem příslušného hmyzu.

Moderní molekulární diagnostika alergie a případné další laboratorní přístupy (např. test aktivace bazofilů) přispívají ke spolehlivému rozlišení

mezi alergií na včelí a vosí jed a umožňují cílený výběr imunoterapie. Významné je rovněž vyšetření koncentrace bazální tryptázy, jejíž zvýšená koncentrace odhaluje možnost přítomnosti mastocytárního onemocnění. Ta se u pacientů se systémovými reakcemi vyskytuje významně častěji a představují zvýšené riziko pro závažnost alergické reakce. Imunoterapie včelím nebo vosím jedem je vysoce účinná metoda léčby, avšak vyžaduje dlouhodobou spolupráci pacienta a jeho pečlivé sledování.

Článek „Delabeling penicilinové alergie – cesta k efektivní antibiotické terapii“ autorky Lenky Sedláčkové se zabývá jedním z největších problémů současné klinické praxe – nadhodnocenou prevalencí alergie na penicilin. Až 90 % pacientů s anamnestickou „alergií“ penicilin ve skutečnosti toleruje. Neopodstatněné vyřazení této skupiny antibiotik vede ke zhoršeným výsledkům léčby, vyšším nákladům a nárůstu rezistence.

Novinkou je zavedení skórovacího systému PEN-FAST, který umožňuje stratifikaci rizika a u nízkorizikových pacientů bezpečně indikuje přímý orální provokační test bez nutnosti předchozích kožních testů. Tento postup se ukazuje jako bezpečný, efektivní a ekonomicky výhodný. Pilotní programy v českých nemocnicích ukazují, že delabeling má potenciál stát se významnou součástí programu racionální antibiotické politiky.

Všechny tři práce potvrzují, že budoucnost alergologie stojí na kombinaci přesné diferenciální diagnostiky a individualizované terapie. Ať již jde o rozlišení histaminového a bradykininového angioedému s příslušnými terapeutickými konsekvencemi, indikaci a volbu imunoterapie u alergie na hmyzí jed, nebo bezpečné potvrzení tolerance penicilinu – cílem je snížit rizika, zvýšit účinnost léčby a optimalizovat péči o pacienta.

V kontextu těchto diskutovaných témat je potřeba upozornit na nutnost systematické edukace napříč obory, na mezioborovou spolupráci a na implementaci nových diagnostických a léčebných postupů do rutinní praxe. Alergologie se z oboru někdy vnímaného jen okrajově posouvá do centra medicíny založené na důkazech a stává se důležitým partnerem nejen interny, ale i urgentní a intenzivní medicíny.

prof. MUDr. Petr Panzner, CSc.

Přednosta Ústavu imunologie a alergologie LFP UK a FN Plzeň